CZU: 37.091.32:004=135.1

TEXTUL MULTIMODAL LA LECȚIA DE LIMBĂ ȘI LITERATURĂ ROMÂNĂ

Marta ISTRATI
Liceul Teoretic *Gheorghe Asachi*, or. Ungheni
https://orcid.org/0009-0009-7310-4795

Rezumat: În procesul de predare a limbii și literaturii române, au apărut noi produse multimodale, rezultate din tehnologiile digitale: tweet-uri literare, slideshow-uri, aplicații de carte, cărți digitale, benzi desenate digitale, trailere, jocuri video, lapbook-uri etc. Articolul își propune să confirme impactul textului multimodal asupra învățării colaborative, a dezvoltării abilităților scripturale la elevi, precum și efectele tehnologiei digitale, ce asigură literația multimodală, asupra procesului didactic și a creării de noi forme de alfabetizare.
Cuvinte-cheie: *lecția de limbă și literatură română, text multimodal, literație multimodală, digitalizare, sisteme semiotice, lectura imaginii*.

Annotation: In the process of teaching the Romanian language and literature, new multimodal objects have appeared, resulting from digital technologies: literary tweets, slideshows, book apps, digital books, digital comics, trailers, video games, lapbooks, etc. The article aims to confirm the impact of multimodal text on collaborative learning, the development of scriptural skills, as well as the effects of digital technology on the teaching process and the creation of new forms of literacy.
Key-words: *Romanian language and literature lesson, multimodal text, multimodal literacy, digitalization, semiotic systems, image reading.*

„De când ne naştem citim chiar de pe chipurile oamenilor
mesajele, citim culorile. Toate acestea înseamnă, de fapt, lectură.”
(Monica Halaszi)

De zeci de ani, profesorii au folosit medii multimodale (filme, cântece, benzi desenate etc.) pentru a preda limbile și literaturile. Aceste forme clasice de multimodalitate au fost diversificate prin alfabetizarea digitală. O gamă largă de combinații de sisteme semiotice se folosește în tipărire, audiovizual, telefonie și computere și se dezvoltă acum datorită diferitelor instrumente portabile: smartphone-uri, tablete etc.

Nevoia introducerii literației multimodale în traseul educativ este justificată de nevoia de adaptare la progresul societăţii actuale, dar şi la posibilitatea actuală a învăţământului la distanţă. E deja dovedit faptul că mijloacele media au un impact puternic asupra educaților, de aceea astfel de texte pot ajunge mult mai uşor şi eficient la destinatar, căci contribuie:

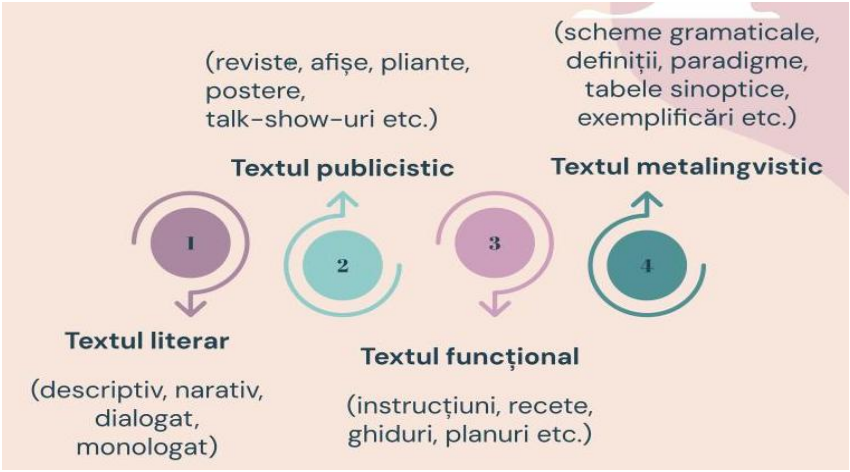
- la lectura eferentă (cititorul este interesat de ceea ce reține după lectură: informația și modul în care o poate folosi);
- la lectura estetică (cititorul este interesat de ceea ce gândește și simte pe parcursul lecturii).

Textul multimodal se înscrie în orice etapă a cadrului metodologic ERRE. Primele etape ale designului ERRE, evocarea și realizarea sensului, presupun receptarea auditivă și verbală, prin urmare, se preferă cuvintele, sunetele, explicațiile verbale și scrise. Se recomandă

podcasturi, documente (word/pdf etc.), prezentări (PowerPoint/Prezi etc.), fișiere audio, e-bookuri, resurse on-line, imagini, organizatori grafici (cu ajutorul instrumentelor digitale) - diagrame, hărți conceptuale, tabele, axe cronologice; imagini, filme etc. La etapa reflecției, elevii fac observații, reflecții, auto-testări, revizuire și scriere de analize. Din resursele multimodale pot fi utilizate blogul, discuțiile pe chat, sincrone/asincrone, portofoliul electronic, jurnalul reflexiv, ajutoarele digitale de revizuire și auto-testare online etc. Presupunem că la reflecție s-a conturat sistemul de cunoștințe, abilități și atitudini. Pentru a definitiva ciclul firesc de formare a competenței, este nevoie a le aplica în diferite situații de integrare. Astfel corelația dintre teorie și practică devine evidentă. Prin urmare, la etapa de extindere se recomandă activitățile tactil-kinestezice, jocul de rol, dramatizarea, jocuri cooperative, simulările, scenariile, mișcarea creativă, activitățile multisenzoriale și proiectele practice, care se realizează prin literația multimodală. Nu se folosesc numeroase mijloace tehnice doar de dragul spectacolului, ci se aleg cele ușor de utilizat, relevante scopului lecției, căci nu ne propunem să oferim stimuli (vizuali, auditivi) care să diminueze forța cognitivă a elevilor sau ajungerea lor la surmenaj.

De asemenea, o tendinţă actuală este abordărea inter- și transdisciplinară, vizată de noile reforme curriculare, astfel încât dezvoltarea competenţei de lectură prin texte multimodale va avea impact la nivelul mai multor discipline. Lectura textului multimodal este una complexă, iar lectorul va face mult mai mult decât un simplu citit, interpretând continuu şi corelând scrisul cu imaginea și sunetul care nu mai pot fi separate de secvenţa lingvistică, căci devin un tot întreg. Elevilor li se creează doar impresia că va fi uşor de înţeles, și anume de această impresie de accesibilitate trebuie să profite profesorul ca să atragă, să intereseze, așa cum se procedează în marketing.

Prin urmare, la întrebarea: ***când utilizăm texte multimodale la lecția de LLR?,*** vom răspunde: utilizarea textului multimodal este limitată doar de creativitatea profesorului, deoarece este potrivită și benefică în procesul de predare/învățare/evaluare a oricărei unități de conținut, a oricărui tip de text:

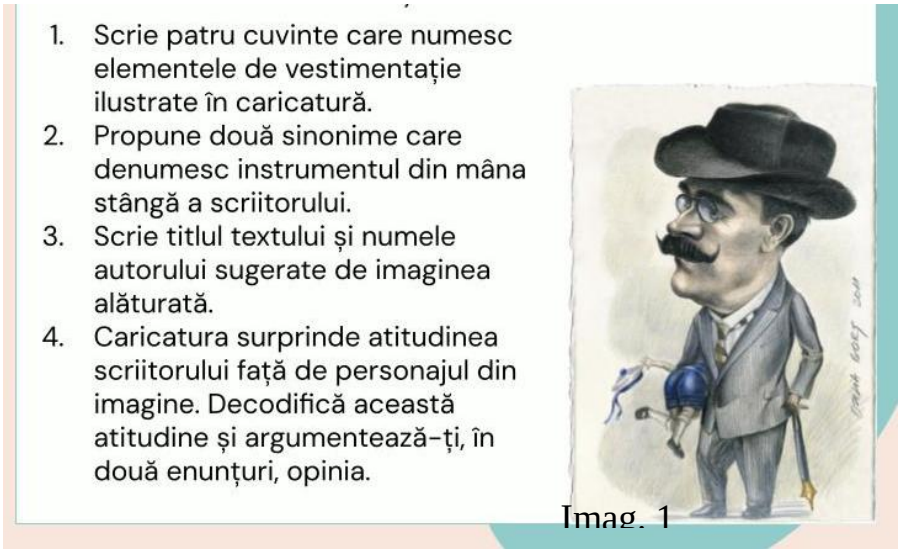

Care este rolul profesorului la lecția de LLR cu inserții multimodale?

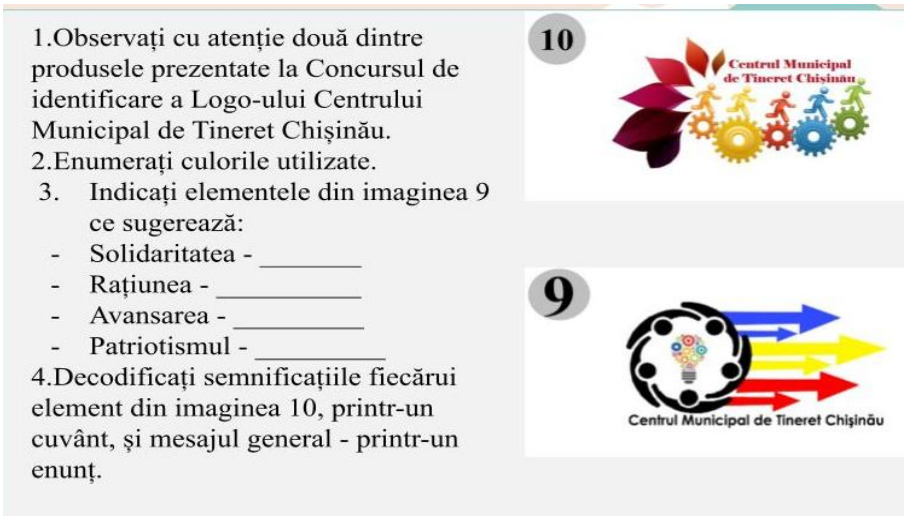
1. Profesorul ghidează identificarea relaţiei text - imagine - conţinut audio-video.
2. Profesorul ajută la transformarea percepţiilor în limbaj verbal sau scris.
3. Profesorul formează capacitatea de a analiza critic mesajele multimodale.

Prezentăm, în continuare, diversitatea textelor multimodale, care pot îmbina tradițional două sisteme semiotice (text și imagine), ori mai multe sisteme semiotice, ceea ce poate fi realizat prin utilizarea TIC în procesul educațional. Dintre tipurile de texte multimodale tipărite,

la orele de LLR se preferă benzile desenate, povestirile de tablouri, romanele grafice, posterele, ziarele, broşurile, afişele, pliantele, caricaturile etc. Următoarele exemple (Imag. 1, Imag. 2) ghidează elevii (din cl. a V-VI-a) în procesul de lectură a imaginilor, confirmând opinia că *o imagine valorează cât o mie de cuvinte.*

Imag. 1

Imag. 2

Natura hibridă și polifonică a textului digital contribuie la învățarea colaborativă și alfabetizarea media a elevilor care pot utiliza sau crea videoclipuri, cărți audio, animaţii, povestiri digitale, filme, spoturi publicitare, e-mailuri, pagini web, tweet-uri literare, slideshow-uri, aplicații de carte, cărți digitale, benzi desenate digitale, trailere, jocuri video, lapbook-uri etc. Profesorul poate alege un spațiu virtual de întâlnire și colaborare pentru elevi din numeroasele platforme digitale, profitând de oportunitățile oferite de instrumentele Web 2.0. Un asemenea instrument, ce devine un real ajutor pentru profesorul care își propune să construiască demersul didactic pornind de la un videoclip sau de la o înregistrare audio, este VideoAnt[5], care încurajează munca de grup și individuală, în clasă sau acasă. Avantajele utilizării aplicației

[5] VideoAnt este un instrument excelent datorat Universității din Minnesota pentru adăugarea de adnotări sau comentarii la un videoclip și apoi partajarea acestuia. Profesorul poate permite elevilor numai să citească adnotările (sarcinile didactice) sau să le deschidă pentru discuții, oferindu-le opțiunea de a comenta singuri, de a crea forumuri de discuții. Poate fi partajat videoclipul printr-o singură adresă URL sau prin e-mail, la unul sau mai mulți participanți. De asemenea, se pot crea grupuri prestabilite pentru a face partajarea/colaborarea și mai ușoară.

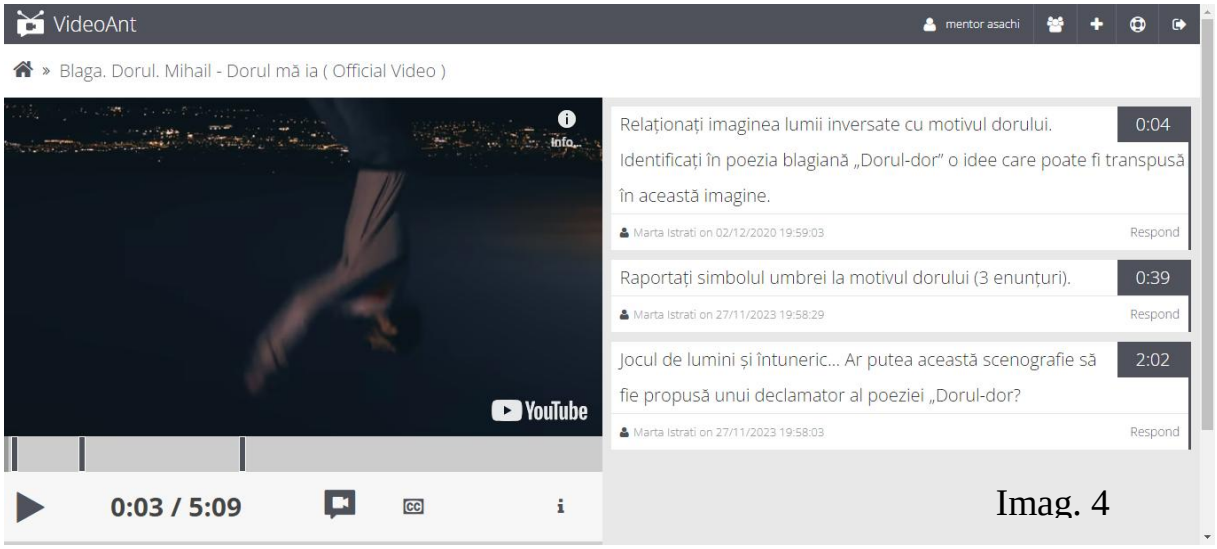
VideoAnt sunt evaluarea reciprocă, implicarea reacțiilor afective, faptul că evaluarea competențelor comunicative/literare/lectorale se va întemeia pe principiile comunicării literaturii cu alte artei și eliminarea din acțiunile didactice a plictiselii, a rutinei, a stresului elevilor. De exemplu, vizualizând ecranizarea romanului „Pădurea spânzuraților”, la momentele prestabilite de profesor în aplicația VideoAnt (Imag. 3), elevii sunt invitați să răspundă oral sau în scris la o serie de întrebări:

Imag. 3

1. *Relaționați imaginea de la min. 1:25 din film cu indicii de timp și spațiu din roman.*
2. *Cine este personajul care vorbește la min. 6:31 din film? Explicați expresia „tribun al românismului”. Ascultați-i atent replicile. Notați ideile principale ale discursului în forma unei liste de obiective educaționale.*
3. *Evidențiați elementele scenografice care conturează atmosfera sumbră, apăsătoare din acest pasaj de film. Selectați din textul literar secvențele în care sunt descrise acestea.*
4. *Acest pasaj a scos în evidență trei simboluri. Notați-le și interpretați-le, în câte un enunț.*
5. *Comparați cum privesc spânzurătoarea și se comportă cei doi ofițeri. Notați-vă concluziile într-un text coerent de 4-5 rânduri. Documentați-vă despre actorii care interpretează aceste roluri.*
6. *Observați privirea locotenetului Bologa, după spânzurarea condamnatului. Apreciați jocul actoricesc.*

Un alt demers didactic, cu subiectul *Lucian Blaga – lecturi intertextuale și interdisciplinare. Motivul dorului*, poate fi un pretext de lectură intersectată a textelor literare (poeziile „Dorul”, „Dorul-dor” de Lucian Blaga) și a unui scurtmetraj artistic (videoclipul piesei „Dorul mă ia” de Mihail Sandu) prin platforma VideoAnt (Imag.4).

Imag. 4

1. *Relaționați imaginea lumii inversate, reprezentate la min. 0:04, cu motivul dorului. Identificați în poezia blagiană „Dorul-dor” o idee care poate fi transpusă în această imagine.*

2. Raportați simbolul umbrei, ce apare la min. 0:39, la motivul dorului (în 3 enunțuri).

3. Jocul de lumini și întuneric, din min. 2:02, este impresionant... Ar putea această scenografie să fie propusă unui declamator al poeziei „Dorul-dor”?

Este important să subliniem, la final, că elevii se familiarizează repede cu parcursul didactic în care se utilizează literația multimodală; se observă efectele pozitive asupra motivației și autonomiei acestora, căci, pe de o parte, se ușurează sarcinile, se reduce insecuritatea lingvistică, pe de alta, învățarea devine mai atractivă și mai sincronizată cu tendințele vieții de dincolo de școală.

BIBLIOGRAFIE:

1. PAMFIL, Alina. Didactica literaturii. Reorientari. București: ART, 2016.
2. GHICOV, Adrian. Didactica textului în rețea. Chișinău: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 2017.
3. HALASZI, Monica. Narativul multimodal. Provocarea benzii desenate. În: Perspective nr. 2/2017, pp.36-56.
4. SÂMIHĂIAN, Florentina. DOBRA, Sofia. HALASZI, Monica. DAVIDOIU-ROMAN, Anca. 5. CORCHES Horia. Limba și literatura română. Ghidul profesorului. Clasa a V-a. București: ART, 2023.